

Література

1. Бабанский Ю.К. Избранные педагогические труды / Ю.К.Бабанский. – М. : Педагогика, 1989. – 560 с.
2. Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В.П.Беспалько. – М. : Институт профтехобразования МО РФ, 1995. – 336 с.
3. Де Калуве Л., Маркс Э., Петри М. Развитие школы: модели и изменения. / Пер. с англ. – Калуга : Калужский институт социологии, 1993. – 239 с.
4. Лазарев В.С. Системное развитие школы / В.С.Лазарев. – М. : Педагогическое общество России, 2002. – 304 с.
5. Лазарев В.С., Поташник М.М. Как разработать программу развития школы /В.С.Лазарев, М.М.Поташник. – М. : Новая школа, 1993. – 48 с.
6. Оценка качества образовательной деятельности школ и создание программ их развития : [Сб. / В.В. Сериков и др.]. – М. : Сентябрь, 2004. – 143 с.
7. Управление развитием школы. / Под ред. М.М. Поташника и В.С. Лазарева. – М. : Новая школа, 1995. – 464 с.

Анотація

У статті представлено стратегічний план розвитку педагогічної системи школи з точки зору програмно-цільового підходу.

Аннотация

В статье представлен стратегический план развития педагогической системы школы с точки зрения программно-целевого подхода.

Summary

The article presents the strategic plan of development of educational system of the school in terms of program-target approach.

Ключові слова: стратегічна мета державної політики в галузі освіти, план реалізації нововведень, шкільний менеджмент.

Ключевые слова: стратегическая цель государственной политики в области образования, план реализации нововведений, школьный менеджмент

Key words: strategic goal of the state policy in the field of education, plan of implementation of innovations, school management.

Подано до редакції 01.11.2013

УДК 378.013+370.711

© 2013

Мироненко В. В.

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Процеси глобалізації та інформатизації, які відбуваються на сучасному етапі світового розвитку, визначають зміни у ставленні до освіти як ключового фактору, що забезпечує розвиток особистості й суспільства. Виникає необхідність у конкурентоспроможному викладачі-професіоналі, здатному реалізувати свій потенціал в умовах широкого вибору підходів до процесу та змісту навчання у межах гуманістичної парадигми освіти.

Особливого значення набуває професійно-педагогічна майстерність викладача іноземної мови, що забезпечує успішність процесу євроінтеграції України за рахунок підготовки студентів до міжкультурної взаємодії через іноземну мову.

Різноманітність і складність задач формування сучасної людини і високопрофесійного фахівця роблять проблеми професійно-педагогічної майстерності особливо актуальними для сучасної теорії і практики викладання іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що багато науковців приділяли увагу проблемам педагогічної культури та майстерності викладача вищої школи (Є. Барбіна, В. Гриньова, І. Зязюн, Л. Карпинська, Н. Кузьміна, А. Кузьмінський, З. Курлянд, В. Микитюк), особистості викладача вищої школи та його педагогічної діяльності (В. Антипова, С. Батракова, В. Галузинський, М. Громкова, М. Євтух, М. Єрецький, М. Пліщук, В. Семиченко, Г. Скок, Н. Якса та ін.), особливостям взаємовідносин викладача і студентів (А. Бойко, О. Дубасенюк, Г. Молодцова, В. Сухомлинський, Г. Тарасенко та ін.), удосконаленню його професійної компетентності (Р. Гуревич, Л. Зеленська, Л. Карпова, В. Лозова, М. Маркова, М. Чепіль та ін.), успішності педагогічної діяльності (В. Коновалова), адаптації до неї (С. Хатунцева).

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає у визначенні сутності професійно-педагогічної майстерності викладачів іноземної мови та її компонентів.

Виклад основного матеріалу дослідження... Професійно-педагогічна майстерність викладача іноземної мови визначається високим рівнем володіння педагогом сучасними методами й технологіями навчання іноземної мови, різноманітними техніками педагогічного спілкування, розумінням сутності освітнього процесу, його специфіки під час навчання іноземним мовам.

Професійно-педагогічна майстерність викладача іноземної мови – це комплекс спеціальних знань й практичних навичок в мовній галузі, котрі придбані в результаті цілеспрямованої іншомовної підготовки, та комплекс властивостей особистості викладача, що забезпечує самоорганізацію високого рівня педагогічної діяльності на рефлексивній основі [1, с. 169-70].

Отже, професійна майстерність і педагогічна майстерність викладача вищо навчального закладу поняття не тотожні. Це зрозуміло, якщо детально розглянути структуру педагогічної (професійної) майстерності викладача іноземної мови.

Науковці під керівництвом І. А. Зязюна визначають такі елементи педагогічної майстерності викладача:

1) гуманістична спрямованість (домінанта на розвитку вихованця; бачити особливість, відчувати, розуміти й допомагати; у кожній малій справі бачити

велику мету; вирощувати особистість через відкриття, а не насаджувати; відповідати за свій вплив; відчувати моральне задоволення від розвитку студентів);

2) професійна компетентність (комплекс знань: предмета, педагогіки, психології, методик навчання іноземної мови; особистісна забарвленість знань; постійне оновлення знань);

3) педагогічні здібності (комунікативні; перцептивні; динамізм; емоційна стабільність; оптимістичне прогнозування; креативність);

4) педагогічна техніка (зовнішня, внутрішня). [2]

Більш повне визначення структури педагогічної майстерності дає А. І. Кузьмінський. Її компонентами є:

1) морально-духовні якості: гуманістична спрямованість; національна гідність; інтелігентність; життєві ідеали; совісність; чесність; правдивість; об'єктивність; толерантність.

2) професійні знання: навчального предмета; анатомії і фізіології людини; психології; педагогіки; методики навчання іноземної мови.

3) соціально-педагогічні якості: організаторські здібності; витримка; терпеливість; принциповість і вимогливість; оптимізм; чуйність; творчий склад мислення; увага; тактовність.

4) психолого-педагогічні уміння: конструктивні; комунікативні; дидактичні; перцептивні; сугестивні; пізнавальні; прикладні; володіння основами психо-техніки.

5) педагогічна техніка: зовнішність; володіння мімікою, жестами, тілом; культура мовлення; дотримання темпу, ритму, стилю; культура спілкування; дидактичні вміння; вміння керувати своїми почуттями [3].

Педагогічна і професійна майстерність в вищезазначених структурах є тотожними. Для викладача іноземної мови ці поняття мають різний зміст і в поєднанні утворюють професійно-педагогічну майстерність. До того ж формування педагогічної майстерності залежить від особливостей професії.

Відповідно структурними компонентами професійно-педагогічної майстерності викладача іноземної мови є:

1) морально-духовні якості: гуманістична спрямованість; національна гідність; інтелігентність, толерантність; об'єктивність; чесність; педагогічний такт;

2) професійна компетентність: комплекс фахових знань (знання предмета, який викладається) та досвід роботи за фахом; знання споріднених дисциплін; постійне оновлення знань іноземною мовою;

3) педагогічна компетентність: знання педагогіки, анатомії та фізіології людини, психології, методики навчання;

4) педагогічні здібності: дидактичні; комунікативні; перцептивні; експресивні; сугестивні, креативні;

5) педагогічна техніка: уміння спілкуватися вербально, уміння спілкуватися невербально, уміння керувати своїм психофізичним станом.

Дуже часто більшість викладачів педагогічну діяльність зосереджують в основному навколо проблеми оволодіння студентами певною сумою знань, умінь і навичок з урахуванням рівня розвитку науки та соціально-економічних потреб. Питання виховання молоді, формування в особистості високих морально-духовних якостей залишалися поза увагою педагогів.

У зв'язку з цим цілком реальною і необхідною є умова, за якою педагог мусить не просто прийняти, як свої, вічні морально-духовні цінності, але постійно їх засвоювати й перетворювати в особистісні, професійно-педагогічні властивості. Морально-духовні якості викладача іноземної мови є підґрунтям становлення професійно-педагогічної майстерності педагога вищої школи.

Гуманістична спрямованість – найголовніша характеристика майстерності. Саме вона дозволяє педагогу відповідно до поставлених цілей, з урахуванням своїх та студентських особливостей та можливостей, ефективно організувати навчально-виховний процес. У центрі уваги цього процесу має бути студент. Педагог повинен виявляти повагу до його особистості, шанувати, оберігати від негативних впливів, створювати оптимальні умови для його всебічного розвитку.

Визначальною якістю у процесі становлення професійно-педагогічної майстерності викладача є педагогічний такт, тобто відчуття міри в процесі спілкування з людьми з урахуванням їхнього фізичного, і передусім психічного стану.

Вияв педагогічного такту – важлива умова ефективності впливу педагога на вихованця. Він ґрунтується на глибокому знанні психології студентів, тому є інструментом попередження міжособистісних конфліктів.

Сьогодні набуває актуальності поняття компетентності викладача іноземної мови, що визначається багатьма чинниками, оскільки саме компетентності є тими індикаторами, що дозволяють визначити готовність викладача до професійної педагогічної діяльності, а, отже, і формувати у молоді здатність швидко реагувати на запити часу, самостійно вчитися, критично мислити, прагнути до самопізнання та самореалізації у різних видах діяльності, опанувати практичні вміння й навички, необхідні для професійної діяльності.

Компетентність – це важлива компонента, яка обумовлює професіоналізм педагогічної діяльності викладача ВНЗ й управління педагогічним процесом, що, в свою чергу, веде до становлення професійно-педагогічної майстерності.

Професійною компетентністю є сукупність знань, умінь, способів трансляції професійного досвіду, обумовлених специфікою викладання іноземної мови, а також соціальна і мотиваційна складові, що обумовлюють позицію особистості як професіонала. Студенти високо цінують викладача, який володіє глибокими знаннями зі свого фаху, виявляє обізнаність зі спорідненими дисциплінами, відзначається науковою ерудованістю.

Важливим компонентом професійно-педагогічної майстерності викладача іноземної мови є комплекс педагогічних здібностей: комунікативних, дидактичних, перцептивних, експресивних, сугестивних, креативних. Розглянемо сутність та зміст цих здібностей.

Дидактичні здібності складають основу умінь викладати матеріал студентам доступно, цікаво, чітко, ясно. Володіючи дидактичними здібностями, викладач зуміє виявити винахідливість, щоб викликати розумову активність студентів, внести в навчально-виховний процес щось нове, незвичайне, що торкає не тільки розум, але і почуття.

Організаторські – виявляються, по-перше, у здібності організувати студентів, утягнути їх у різні види суспільно-корисної діяльності, створити колектив і зробити його інструментом, за допомогою якого формується відповідна структура особистості. По-друге, це здібності, що дозволяють вчителю організувати свою власну діяльність. Точність, акуратність, дисциплінованість, відповідальне відношення до справи, зібраність – якості особистості, що є результатом сформованості організаторських здібностей.

Комунікативні – це здібності, що дозволяють установлювати правильні взаємини зі студентами, що народжує в останніх довіру і доброзичливість, готовність йти разом з педагогом. Комунікативні здібності взаємодіють з організаторськими і разом забезпечують належний вплив на студентів, керування студентським колективом, роблячи його ідейно спрямованим, зі здоровою суспільною думкою, із правильними міжособистісними відносинами.

Здатність розуміти психічний стан студента, проникати у їх внутрішній світ можливо при наявності перцептивних здібностей. Сугестивні здібності становлять безпосередній емоційно-вольовий вплив педагога на вихованців з метою створення в них певного психічного стану, спонукання їх до конкретних дій.

Креативність викладача передбачає знання ним законів творчої педагогічної діяльності, вміння конструювати інноваційні форми навчання й виховання, вимірювати їх результативність, вносити необхідні корективи, здійснювати педагогічну інтерпретацію результатів, яких досягли, знаходити вірні рішення в непередбачуваних умовах, творчо проектувати і брати навчально-виховний процес, виступати з доповідями, повідомленнями, приймати участь в обміні досвідом та ін [5, с. 230-232].

Ще один елемент професійно-педагогічної майстерності – педагогічна техніка. Педагогічна техніка – є сукупністю раціональних засобів, умінь та особливостей поведінки викладача, спрямованих на ефективну реалізацію обраних ним методів і прийомів навчально-виховної роботи зі студентами, студентським колективом відповідно до мети виховання, об'єктивних та суб'єктивних їх передумов. Вона передбачає наявність специфічних засобів, умінь, особливостей поведінки педагога: високу культуру мовлення; здатність володіти мімікою, пантомімікою, жестами; уміння одягатися, стежити за своїм зовнішнім виглядом; уміння керуватися основами психотехніки (розуміння педагогом власного психічного стану, уміння керувати собою); здатність до "бачення" внутрішнього стану вихованців і адекватного впливу на них [4, с. 69].

До основних компонентів педагогічної техніки належать такі уміння:

- 1) спілкуватися вербально (культура і техніка мовлення);
- 2) спілкуватися невербально (міміка, пантоміміка, зовнішній вигляд);
- 3) керувати своїм психофізичним станом (дихання, напруження м'язів, емоції, увага, уява, спостережливість).

Достатня сформованість у педагога названих здібностей, умінь, навичок є необхідною умовою роз'язання різноманітних педагогічних завдань на рівні майстерності.

З розвитком педагогіки та психології як науки і практичної діяльності поряд з поняттям "педагогічна техніка", яке відображає тільки суб'єктивні особливості навчально-виховного процесу (контроль педагога за

своїми емоціями, настроєм, поведінкою, перцептивно-чуттєвим сприйняттям зовнішніх предметів, технікою мовлення іноземною мовою) стали використовувати і термін "педагогічна технологія" (знання про майстерність), який стосується проблем планування та організації навчального процесу.

Педагогічна технологія є комплексом знань, умінь і навичок, необхідних викладачу для вирішення стратегічних, тактичних, а також процедурних завдань під час навчально-виховного процесу. Йдеться про систему взаємодії педагога зі студентами, способи добору та впорядкування навчального матеріалу згідно з вимогами теорії пізнання. Іншими словами, педагогічна технологія є описом системи дій викладача та студентів, які слід виконати для оптимальної реалізації навчального процесу. Складовими педагогічної технології є володіння мистецтвом спілкування іноземною мовою, вміння керувати своєю увагою та увагою студентів, здатність за зовнішніми ознаками поведінки студента визначати його душевний стан тощо. Уміння налагоджувати оптимальні взаємостосунки, змінювати їх відповідно до розвитку студентів і їхніх вимог до педагога є важливим компонентом професійно-педагогічної майстерності.

Висновки... Професійно-педагогічна майстерність, виражаючи високий рівень розвитку педагогічної діяльності, володіння педагогічною технологією, у той же час виражає й особистість викладача в цілому, його досвід, цивільну і професійну позицію. Майстерність викладача іноземної мови – це синтез індивідуально-ділових якостей і властивостей особистості, що визначає високу ефективність педагогічного процесу.

Подальші розробки в цьому напрямку створюють можливості для формування професійно-педагогічної майстерності викладачів іноземної мови, визначення шляхів досягнення успіху та професіоналізму.

Література

1. Дьяченко М.И. Психология высшей школы / М.И. Дьяченко. – Минск : Изд-во БГУ, 1978. – С. 169-170.
2. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: підручник для студ. вищих пед. навч. закладів / І.А. Зязюн. – К. : Вища школа, 2004. – 168 с.
3. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / А.І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 187 с.
4. Кузьміна Н.В. Основы вузовской педагогики / Н.В.Кузьмина. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1972. – С. 69.
5. Сисоєва С.О. Підготовки вчителя до формування творчої особистості учня / С.О. Сисоєва. – К. : Поліграфкнига, 1990. – С.230-232.

Анотація

У статті розглядається професійно-педагогічна майстерність викладача іноземної мови у вищому навчальному закладі. Визначення системи її структурних компонентів дає можливість для цілеспрямованого формування професійно-педагогічної майстерності викладача і підвищення його професіоналізму.

Аннотация

В статье рассматривается профессионально-педагогическое мастерство преподавателя иностранного языка в высшем учебном заведении. Определение системы его структурных компонентов дает возможность для целенаправленного формирования профессионально-педагогического мастерства преподавателя и повышения его профессионализма.

Summary

The article focuses on professionally-pedagogical trade of the teacher of foreign language in higher educational establishment. Determination of the system of its structural components gives an opportunity for the purposeful forming of professionally-pedagogical trade of the teacher and increasing of his professionalism.

Ключові слова: педагогічна майстерність, професійна майстерність, професійно-педагогічна майстерність викладача іноземної мови, професійна компетентність, педагогічна компетентність, педагогічні здібності, педагогічна техніка.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, профессиональное мастерство, профессионально-педагогическое мастерство преподавателя иностранного языка, профессиональная компетентность, педагогическая компетентность, педагогические способности, педагогическая техника.

Key words: pedagogic art, highly skilled art, highly skilled art of the teacher of foreign language, professional competency, pedagogic competency, pedagogical talent, pedagogic technique.

Подано до редакції 14.10.2013

УДК 378.147:373.31

© 2013

Науменко Н.В.

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ ЯК ЗАПОРУКА ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ДУХОВНОГО ЗДОРОВ'Я

Постановка проблеми у загальному вигляді... Проблема людини та її здоров'я – одвічна проблема, стрижнем якої є шлях до вільного гармонійного розвитку особистості. Бути здоровим і якомога рідше хворіти – природне бажання і прагнення людини, її неусвідомлена потреба. Здоров'я – основа всіх наших справ і починань, трудових і творчих звершень, сподівань, надій на майбутнє. Тому в усі часи здоров'я було і залишається основною сутністю людського існування.

Науковий аналіз глобальної еколого-демографічної ситуації, що склалася на початку нового тисячоліття, примусив замислитись кожного, хто дбає про власне життя і здоров'я, про долю своїх нащадків, майбутнє